

Sămănător

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

- N. IORGA. — Despre Teatrul «Național» al Capitalei românești.
DIMITRIE NANU. — Rivalul (poesie).
TEODOR PORUCIC. — Partidele politice din Rusia și mișcarea
națională a Romînilor din Basarabia.
ECATERINA PITIȘ. — Sonet.
ION BĂRSEANUL. — Din Constanța la Constantinopol.
ELENA FARAGO-FATMA. — Caier blind, răsfiră-te (poesie).
X. — Cugetări.
VIRGIL CARAIVAN. — Aliman Voinicul (poveste).
I. M. MARINESCU. — Heliogabal (sonet).
N. IORGA. — Cronică.

În supliment : *De la mănăstire ; Casa de poștă* (după Doussault)

REDACTIA :
STRADA BUZEȘTI, 42.

ADMINISTRAȚIA :
STRADA REGALA, 6

BUCUREȘTI.

EXEMPLARUL :
In țară . . . 20 bani
In străinătate 25 »

ABONAMENTUL ANUAL :
In țară 10 lei
In străinătate . 12 »

erva" Institut de Arte Grafice și
Editură. Societate anonimă.

București, Str. Regală, 6.

A apărut:

VALURI ALINATE

POESII

DE

CARMEN SYLVA

TRADUCERI de
GEORGE COȘBUC

Prețul: Lei 1.50

De vânzare la toate librăriile.

„Minerva“ Institut de Arte Grafice
și Editură. — Bueurești,

Strada Regală, 6.

A apărut:

Neamul Românesc în
Ardeal și Țara
Ungurească

Vol. I și II

DE

N. IORGA

Prețul unui volum: Lei 2.50.

De vânzare la toate librăriile.

Calendarul „Minervei“ pe anul 1906

Este al VIII-lea an de apariție al acestei utile și foarte frumoase publicațiuni periodice. Este, fără îndoială, cel mai prețios Calendar, recunoscut ast-fel de toate ziarele și revistele române. Neîntrecut ca execuție tehnică, împodobit cu cele mai reușite icoane din viața culturală și politică, coprinzător de multe și variate articole literare și științifice, Calendarul „Minervei“ și-a câștigat în viața cetitorilor români un loc stabil. În acest an Calendarul e consacrat mai mult M. S. Regelui și angusteii familiei, împlinindu-se 40 ani de domnie glorioasă a M. S. Regelui. Numeroase articole se ocupă de această domnie și zeci de ilustrații fixează această memorabilă dată. Câte-va ilustrații artistice, în planșe colorate (M. S. Regele; M. S. Regina; Principesa Maria cu fiii; Planșă în miniatură din albumul artistic din Sibiiu), însoțesc articolele. Singurul Calendar indispensabil oricărei familii.

Prețul : Lei 1.25.

De vânzare la toate librăriile.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția Strada Buzzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL în țară . . . 10 lei în străinătate 12 »
---	---	--

Despre Teatrul «Național» al Capitalei românești

I

Între clădirile ceva mai vechi, dar frumoase ale Bucureștilor este și Teatrul zidit după planurile unui architect din Viena supt Domnia lui Vodă Știrbei. Acum cîțiva ani i s'aŭ innădit o mulțime de impunătoare și haotice atenanse, cerute de nevoile cele nouă ale Instituției, care ține să se modernizeze și să se îmbogățească în cărămidă, tencuială și stuc. Un număr de luni pe an, fereștile din față ale Teatrului, pe care o firmă veche îl proclamă Național, sint luminate. Dese ori afișe mari anunță represintații: n'am văzut lumea oprindu-se la ele. Totuși persoanele care vreaŭ să scoată în vileag ființa saŭ îmbrăcăminte lor recurg și la sala Teatrului «Național». Aceasta esplică intrarea furtunoasă în gangul răzimat pe stilpi a trăsurilor de casă și a birjelor elegante. Totdeauna cînd e represintație, se văd încă din amurg rătăcind pe piața Teatrului elevi de liceu fără permisie de la direcția școlii lor, buhoși, cu șapca pe-o ureche, cu țigara în gură, sumbri de toată însemnătatea vristei lor eminamente respectabile: clienți statornici ai galeriei, învățăceii noștri sint chemați de farmecul neînvinș al cutărei din artiste, care nu știe ce ochi de foc o mișcă din Olimpul locurilor ieftene, unde nu lipsește admiratorul buhos, ce nu cutează a se da pe față. Arta dramatică n'are prețuitori mai convinși.

Teatrul «Național» e deschis oricărui străin care vrea să-î facă onoarea de a juca pe scena lui. Mai ales dacă e Frances, i se face o primire deosebit de prietenoasă. Îi e îngăduită străinului însă și altă calitate: nu știu dacă Sada Iaco, Iaponesa, n'a înfățișat și de pe aceste scinduri «naționale» grozăvia agoniilor sale. Mimiî, pantonimiî, boscarîi, echilibriștii străinătății, necunoscînd menirea Teatrului nostru «Național», n'aŭ făcut încă cerere de a li se închiria sala pentru arta specială pe care o represintă. Ar trebui să li se aducă la cunoștință

că s'ar dori și colaborația lor pentru înaltele scopuri de cultură ale acestui așezământ.

Romînii cari joacă franțuzește la Teatrul «Național» sînt mai puțin prețuiți decît străinii cari dau spectacole în această limbă, pe care dreptatea cere să spunem că nici n'o iubesc mai mult, nici n'o vorbesc mai bine. Totuși s'au văzut și de aceștia. De obicei actorii primesc aplausele și alte manifestații înuntru; o parte din studențime, care n'are însă nici-o ură împotriva uneia din cele d'întăiu civilizații ale lumii, dar trăiește în ilusia că rostul ei e acasă la dînsa, au prejudecat asupra aplauselor și manifestațiilor și le-au făcut să se audă și afară. Pentru care poliția s'a supărat și i-a împrăștiat. S'a făcut greșala de a se scrie și în presă despre incidentul de afară și despre incidentul cel mare care s'a desfășurat apoi înuntru. Asemenea purtări de indigeni înapoiți au avut urmarea rea că au răpit Teatrului «Național» colaborarea întîmplătoare a Romînilor cari joacă franțuzește. S'au jignit astfel tradițiile ospitaliere ale instituției.

Despre Teatru se aude din cînd în cînd și altfel decît prin foiletoanele, foarte scurte sau foarte lungi, pe care le aștern răbdător, în solilocvii sau în dialoguri discrete cu actorii, «cronicarii teatrali». Cînd se schimbă Guvernul, domnul director al Teatrelor se duce în opoziție cu tovarășii săi de opinii, și vine altul. Domnii societari — așa se zice, după o foarte isteată socoteală francesă care merge pînă în veacul al XVII-lea și se înțelege pe deplin *acolo*, în Franța, — d-lor nu se schimbă încă odată cu Guvernul, și e păcat. Nădăjduim că vre-un partid cu iubire pentru «popor» se va gîndi și la contingentul electoral ce pot să represinte absolvenții fără ocupație ai Conservatorului de artă dramatică. Astfel actorii liberali și conservatori ar alterna. S'ar putea numi și oratori electorali cari au dovedit patos și știință de efect. Amatori pentru rolurile de intrigant s'ar putea găsi destui; mulți grandomanî ar năvăli la rolurile prime. Agenții partidului ar avea intrarea gratis și ar forma un public foarte pasionat. Ei ar fi răsplătiți astfel pentru civismul lor. S'ar alege tot piese tari. Un spital ar putea fi instalat pentru învinși în clădirile acelea din fund care și samănă a casă de sănătate.

S'a auzit foarte mult de Teatru și acuma în urmă. Încă odată fluctuațiile politice aduseseră schimbarea directorului. S'a dus d. Sihleanu, care se găsia foarte bine acolo, și a venit d. Davila. Alegerea s'a făcut în persoana d-sale pentru că e autor dramatic însuși, om de gust și om de societate. S'a dat multă vreme și cu un succes deosebit *Manase*, dramă națională evreiască, și publicul de această na-

țiune a defilat pe rînd în mai multe serî la Teatrul «Național». Piesa era scrisă, de și numai pînă la un oarecare punct — căci nu trebuie jignit auditoriul! — în românește. Din alte naționalități nu s'au ridicat scriitori dramatici pentru a fericî Teatrul «Național» cu piesa, cu limba, cu publicul lor special. Un Grec însă, un Bulgar, un German, tratînd teme naționale, ar fi prins bine. S'a mers atunci cu traduceri, toate smulse din actualitatea vieții moderne, — traduceri din franțuzește, din nemțește. Publicul cel puțin care vine de obicei, a mers. M'am mirat cînd am văzut că se reiea repertoriul lui Caragiale, pentru care de mult Teatrul românesc nu avea nici-o simpatie. Se întîmplă însă une ori și lucruri ca acestea!

Apoi iată că prin ziare, prin discursuri din Cameră, prin conversații se află de un conflict la Teatrul Național. Un bătrîn actor de merit, d. Notara, se duce. Se mai duce și unul tînăr, cu o foarte mare știință a artei sale, d. Liciu. Mai pleacă și alții. Ceî ce părăsesc Teatrul cred că au toată dreptatea: directorul, din partea lui, crede că n'a greșit nimic, ci reprezintă nevoia unei discipline. Acuma, ce disciplină se încapă într'o organizare ca aceia a «societarilor», un parlament de actori, inamovibil, nu se poate înțelege bine. Directorul pare a fi un fel de președinte. Dar președintele are dreptul de a face un regulament, el singur, și de a expulsa membri din parlamentul artistic. E bine să nu se vorbească prea mult de asemenea drept căci el ar putea fi strămutat în Parlamentul cellalt, pentru asigurarea unanimităților dorite. În sfîrșit o situație foarte încurcată. Ea ar interesa mai mult pe publicul cel mare, dacă el ar merge la Teatru. Dar el nu merge.

Nu merge pentru același motiv, pentru care apar neînțelegeri care se pot judeca așa de greū. Fiindcă Teatrul e o scenă de spectacole ușoare pentru spectatori ușurateci, spectatori cu toalete și spectatori cu șăpcuța pe-o ureche. Fiindcă, el nu iea nici-o parte în mișcarea noastră culturală, nici-una. Fiindcă, dacă n'o poate înriuri, nu se poate nici ținea de dînsa. Fiindcă e o instituție demodată, o caricatură de împrumut, o păpușă de import, în care nu scînteie un suflet. Fiindcă aici nu e nici de împăcat, nici de judecat, nici de dres ici și de cîrpit colo, ci de dat la pămînt tot ce este, ca așezăminte și ca tradiții, și de clădit din nou, îndrăzneț și cu jertfe.

Despre ce a fost odată în Teatrul românesc și despre ce poate fi din nou, cu ajutorul acelora dintre artiști cari sînt și oameni culți și oameni capabili de a pune un ideal mai presus de gloriola lor, va fi vorba însă în numărul viitor.

RIVALUL

Gonit de șerpîi gelosiei ești de veci,
 De cînd ca două spede aprige și reci,
 Ce 'ncrucșate pentru luptă scînteiază,
 Incrementir' ai noștri ochi pe aceiași «rază!»
 Tu simți că tot ce e mai sfînt și mai curat
 Din focul ei, în mine-adînc s'a strecurat;
 Că tot ce strîngi la sînul tău, nu e lumină,
 Ci peritoarea, sumbră pulbere de tină;
 C'al mieu e sufletul ce bate 'n al ei sîn,
 Cum pe-armonie cîntărețul e stăpîn,
 Și mă urăști, cu ur'aceia 'nvierșunată
 Cînd două vieți nu 'ncap în vreme de odată.
 Cînd aer nu-i în tihna mîntii să respiri,
 Ci spaîmu 'n somn, iară odihna, nicăiri.
 Cînd fericirea chiar se schimbă în otravă,—
 Vulcan e sufletul încins, și ura, lavă!

A! lupt'ascunsă-a două inimi, pas cu pas
 Cînd numai gîndul biruinței a rămas!
 Cum ocrotește 'n privigherea-i dreaptă Cerul
 Izbînda luptei care nu pătează fierul!
 Căci te-ai zbatut din răsputeri să mă rămîi,
 Sărman Satan simțind grumazul sub călcîi.
 Cum s'a ales, ca valu 'n spume risipit,
 Nimic din brațele ce'n gol s'aî opintit!
 Și iată, vezi, a tot-putinteu-mi răzbunare:
 Ce slab te simt, sub potolita-mi îndurare!
 Căci mila mea tu nu o vreai, tu nu o ceri,
 Și i iad în pumniî încleștați fără puteri!
 Nepăsător, în luptă drept, eu n'am pus ura,
 Nici te-am iubit, nici prigonit să-ți dau măsura.
 Ți-am îndoit genuchii însă la pămînt,
 Cînd te credeai lingă izbîndă, te-am înfrînt,
 Și latul spadei mele reci, biruitoare,
 L-am sprijinit de fruntea-ți albă de paloare.

Apoi zvîrlind, alături ficrul, în deșert,
 Senin și calm, dar ne'ndurat, ți-am zis: te iert!

Puteam, de vream, de-a tu icoană, cea mai dragă,
 De fericirea ta, — nici praful să s'aleagă,
 Iar peste pieptul tău de dușman sfărîmat,
 Să calc zîmbind, nălțînd iubirii drag palat.
 Dar m'am oprit, — și nu cuprins de'nduioșare,
 Ci pentru farmecul ce-l simt de-a fi mai mare.

Mi-ai stat ca'n lanț, și'n van te zbați: oricît n'ai vrea,
 O stăpînești din mila Domnului, și-a mea!

DIMITRIE NANU.

Partidele politice din Rusia și mișcarea națională a Romînilor din Basarabia

Ce partide politice sînt în Rusia, cum sînt ele represintate în Basarabia și cum se ocupă ele cu cauza națională a «Moldovenilor» din Rusia — iată întrebări, care poate nu odată au preocupat opinia publică din Regat.

Să răspundem la aceste trei chestiuni, — ceia ce de altfel e ușor avînd în vedere că partidele politice din Rusia s'au și format, formulîndu-și destul de exact programele lor politice.

În Rusia sînt patru mari grupări de partide; aceste grupări sînt chiar reale, iar nu numai teoretice, căci toate partidele politice din fiecare grupare sînt, așa-zicînd, cartelate în activitatea lor politică față de alte grupări.

Prima e gruparea partidelor *autocrate*, și printre acestea cele mai puternice sînt: partidul *autocrat-conservator*, *autocrat-slavofil* și *Liga poporului rus*. Programul partidului conservator e sistemul politic al lui Plehve și Pobiedonostev; e deci cunoscut tuturor: e quintesența reacționarismului. Același program îl are și «Liga poporului rus», care se deosebește de partidul autocrat-conservator numai prin faptul că în rîndurile Ligei sînt înscrisi în cea mai mare parte comercianți, agricultori etc., pe cînd partidul autocrat-conservator se compune aproape exclusiv din aristocrați, e partidul nobilimii reacționare. Partidul autocrat-slavofil are un ideal utopic, căci el visează și o uniune federală a tuturilor popoarelor din Rusia, și chiar a Slavilor din străinătate, păstrîndu-se în același timp și autocrația.

A doua e gruparea *guvernamentală*, care se compune asemenea din mai multe partide, ale căror programe sînt în general rău determinate, foarte elastice, putînd fi interpretate oricum ai voi. De și toate aceste partide sînt constituționaliste, dar constituționalismul lor e foarte suspect și merge anume pîn' acolo, unde arată Guvernul rus. Organele acestei grupări sînt: «Novoe Vremia», «Peterburgschia Viedomosti», «Birjeviia Viedomosti», etc. Cele mai importante partide din această grupare sînt: «Liga lui 17 Octombre» și Partidul ordinei legale.

Aceste două din urmă sînt foarte puternice, se bucură de sprijinul guvernului și, viceversa, ele dau guvernului tot sprijinul său. În rîndurile lor s'au înscris comercianți, industriași, biurocrații mai liberali, etc.

A treia grupare e într'un singur partid: acel *constituțional-democrat*. Acest partid e foarte puternic, și programul său l-a formulat cu o exactitate uimitoare. În rîndurile lui s'au înscris toate profesiile libere, toată lumea mai cultă a Rusiei: profesori, avocați, doctori, ingineri, membrii zemstvoudurilor, etc. Influența partidului constituțional-democrat în Rusia e foarte mare, și el se grupează în jurul lui P. Struve și a profesorului Milincov. Programul partidului se resumă în următoarele:

- 1) Autonomia complectă a naționalităților și provinciilor din Rusia, care se transformă într'un Stat monarhist-constituțional cum e Anglia.
 - 2) Votul universal, egal, secret și direct.
 - 3) Opt oare de lucru la toate fabricile.
 - 4) O nouă împămintenire a țăranilor.
 - 5) Libertatea desăvârșită a cuvîntului, întrunirilor, presei și conștiinței.
- În fine, a *patra* grupare e cea *socialistă*, compunându-se din partidele: social-democrat, socialist-revoluționar și radical-socialist. În rîndurile acestor partide se luptă lucrătorii și tineretul școlar. Programul în fond e același ca și al socialismului european: decî nu e de spus nimic nou.

*

Cum sînt reprezentate aceste grupări în Basarabia ?

Partidele lui Crușevan și lui Pronin reprezintă gruparea-autocrată. Organele acestor partide sînt: zierele «Drug» și «Colocol».

Gruparea guvernamentală e reprezentată prin «partidul ordinei legale» și «Liga lui 17 Octombrie». Organul «Ligei» e «Besarabeț». E de notat că partidul lui Pronin inclină spre «Partidul ordinei legale».

Partidul constituțional-democrat se grupează în jurul organului său «Besarabscaia Jizn».

Grupa socialistă e slab reprezentată în Basarabia și n'are organ special al ei.

*

Cum se ocupă partidele din Basarabia cu cauza națională a «Moldovenilor» din Rusia ?

Partidele grupării autocrate până acuma nu se preocupă de chestia națională decît din punct de vedere electoral, și în fond sînt dușmane oricărei mișcări naționale. Dar, spre a obține popularitate și spre a avea mai multe șanse de a fi aleși deputați în Duma Imperiului, candidaturii acestor partide scot foii electorale în limba românească, și Pronin chiar își permite «luxul» de a scoate gazeta sa în două ediții: rusească și românească. Decî în partidele autocrate nu găsim adevărați luptători ai cauzei naționale. Crușevan însă face excepție și, ca afiliat al partidului slavofil, el e un naționalist înflăcărat. Dar naționalismul lui se mărginește numai la libertatea limbii noastre; contra programului partidului în care se află, el însă e un antisemit incarnat.

Partidele grupării guvernamentale nu cunosc în fond cauza națională a «Moldovenilor» din Basarabia; dar, spre a se arăta liberale și spre a nu pierde voturile alegătorilor, aceste partide fac mare gălăgie în jurul naționalismului, declarîndu-se apărători ai intereselor «Moldovenilor», cărora însă nu li permit de cît cel mult libertatea limbii. Nobilimea mai urmărește și alt scop, și anume: însărcinîndu-se cu apărarea cauzei «Moldovenilor» ea va putea juca în Duma Imperiului un rol mai de văză, căci va reprezenta, nu numai *guvernămîntul* Basarabia, ci și *națiunea romînă*.

În particular «partidul ordinei legale» e mai reacționar decît «Liga lui 17 Octombrie» și decî mai puțin se ocupă cu chestiunea națională. «Liga»

dă mai multă atenție Romînilor, și chiar scoate «Besarabețul» și în ediție românească. Spre a caracteriza modul cum se redactează jurnalul romîn e destul să spunem că redactorii lui sînt protejații guvernatorului; așa sînt: Dicescu, preotul Untu, preotul Plămădeală, etc.

Partidul constituțional-democrat cere autonomia completă a provinciilor, județelor și comunelor; deci autonomia «Moldovenilor» e inerentă programului acestui partid. Și autonomia care o cere el, nu e numai *libertatea limbii*, ci și complectă autonomie *politică și economică*.

De partidul constituțional-democrat ține și «*Tînărul partid naționalist romîn din Basarabia*». Lăsînd întregului partid constituțional-democrat apărarea intereselor Basarabiei în Duma Imperiului, «Tînărul partid naționalist romîn» își rezervă sarcina da a lucra direct în popor pentru ridicarea nivelului cultural, economic și intelectual al Romînilor din Rusia (nu numai al celor din Basarabia). Crearea de gazete românești, bibliotecă, școli naționale, conferințe, etc., — aceasta e munca «tînărului partid». A lucra în popor și a spune partidului constituțional-democrat ce vrea acest popor de la Duma Imperiului — iată rolul politic al tînărului partid.

Fiind la ordinele partidului constituțional-democrat în ce privește politica, «tînărul partid» va lucra pe terenul cultural și economic alături de toate partidele spre binele poporului «moldovenesc».

În ce privește atitudinea partidelor socialiste față de chestiunea națională din Basarabia, nu mai avem nimic de adăogat, căci programul socialist e același ca și în toată Europa.

*

Care-î atitudinea Romînilor basarabeni față de aceste partide?

Nobilimea și oamenii mai reacționari s'aun vărsat în partidele guvernamentale. Țerănimea, profesiile libere și tineretul au format «Tînărul partid naționalist romîn».

Afară de aceste două grupări, mai este o a treia formată din Romîni stabiliți în străinătate. Aceștia se grupează în jurul ziarului «Basarabia» și n'aun aderat la nici-un partid existent din Rusia, ceia ce de altfel nici nu e posibil avîndu-se în vedere că conducătorii acestei grupări sînt pentru totdeauna stabiliți în străinătate. De și această grupare dispune de mijloace suficiente, dar influența ei în Basarabia e mică și numărul membrilor ei restrîns, așa încît nu pot influența direct asupra evenimentelor din Basarabia decît cu ajutorul presei, ceia ce s'a și încercat cu ziarul «Basarabia». Dar, spre părerea de rău a tuturor, acest ziar n'a satisfăcut pe nimeni; și era natural să se întîmple aceasta, cînd redacția gazetei e ruptă de Basarabia, pe care n'o cunoaște, nu cunoaște nici viața «Moldovenilor» din Rusia, și nici chiar limba populară¹.

TEODOR PORUCIC.

¹ Și alte vederi în această privință sînt bine venite, cu condiție de a fi exprimate scurt și cuviincios. — *Redacția*.

SONET

*Erați bătrîni și toți îi pomeniră
Șezînd tăcuți în serile 'nstelate,
Sub teiul gros cu crengile plecate
Ce'n vremuri vechi la ușă și-l sădiră.*

*Țineai la el mai mult ca la un frate,
Că'n umbra lui odată se iubiră,
Și tot supt el pe urmă se treziră
Cu cîrja 'n mîni ș'un veac întreg în spate.*

*Iar, mai tîrziu, pe moș și pe mătușă
I-au dus cîntînd, precum e obiceiul:
Ei s'au făcut țărînă și cenușă.*

*Și li-a rămas pustiul de-atunci bordeiul.
Dar pînă azi stă mîndru lîngă ușă
Și cerne foi și flori de-asupra-î teiul.*

ECATERINA PITIȘ.

DIN CONSTANȚA LA CONSTANȚINOPOL

— SCHIȚE DE DRUM —

(Urmare.)

În Pera mă opresc în fața unui biuroū internațional pentru folosul străinilor și curioșilor. La intrare: de o parte și de alta două nalte placarde pe care sînt prețuite în franci toate curioșitățile Constantinopolului, precum și călăuza. — Să văd domul Sfintei Sofii.

Am ajuns. Un tovarăș de ocazie, care nu se prea pricepe în arhitectură, mă deslușește:

— Toată arhitectura acestui monument s'ar putea închipui astfel. Un dovleac rotund, sprijinit între două cărămizi, iată cupola și aripile; două lumînări înfipte de o parte și două de alta, iată și minaretele.

Am intrat numai cu «ghidul». Dacă ai putea veni singur și dacă ai putea rămînea singur... Ghidul însă, care știe mai multe limbi, și le vorbește pe toate de-odată, ca să-ți dovedească și mai bine că nu le știe, nu te lasă în pace cu deslușirile. Se simte dator să vorbească, și te simți parcă dator să-l ascuți și să-l urmezî, împiedecîndu-te

în papuci, niște netrebniți papuci, pe cari trebuie să-î încalți — peste ghețe măcar, dacă vrei să fii lăsat înăuntru.

Ghidul îți va arăta cele patru coloane ridicate de Sultanul Ahmed, îți va spune lungimea în metri a bisericii și înălțimea în metri a cupolei. Îți va arăta tot ce vei putea vedea singur, și tot ce se poate să fi știind singur mai d'innainte.

Toată biserica pare jefuită de ieri, atât e de pustie, — ca orice moscheie turcească. Zidurile goale, cu fețele de mosaicuri, pare că-ți dau fiori de frig. Unde sînt podoabele? Table rotunde de marmură atîrnă la o mare înălțime, și pe dinsele uriașe litere aurite spun numele Sultanilor.

Din umbra coloanelor de marmură, pe cînd ocoliam fundul moscheii, se iviră patru dame musulmane, patru *hanum*, învălitate peste tot în feregele de mătășă neagră. Veniseră să se închine. Din fericire, *iasmacele* care de obicei li acopăr fața, erau ridicate.

Nici-odată nu crezusem în legenda frumuseții femeilor musulmane. Prea multă taină le înfășură ca să se poată adevăra dacă sînt în adevăr frumoase, și taina totdeauna amăgește și ațîță închipuirea.

De astă dată însă, puteam să mă încredințez.

Două din *hanum*, cele mai tinere, care veniau înaintea, erau în adevăr frumoase, acea frumuseță fără sînge care place Orientalilor.

*

O cunoștință nouă, care mă vede cu creion și cu hîrtie, își închipuiește că socotesc ce am cheltuit. Ce-mi păsa mie de ce-am cheltuit! Îmi păsa numai de ce mi-a rămas.

Originalitatea ulițelor zgomotoase o fac butașii de viță ce se ridică pe lingă pereții prăvăliilor, se acață de sus, se întind peste uliță de se anină și fac bolți umbroase, cu struguri bășicați ce atîrnă pe deasupra trecătorilor.

Cunoscutul mieu mă conduse într'o casă, toată de lemn, căci, de la cutremurul cel mare, s'aun înmulțit casele de lemn. Jos, staū două-trei familii de meseriași mărunți, fiecare cu droaia lui de copii. Te miri unde încap, în această strîmtă magherniță de scindurii.

Sus, un croitor, în altă parte un zidar, și dincoace un barcagiū care avea să ne ducă mai ieften și mai mult.

Aci, între copiii lui, barcagiul petrece un ceas fericit atunci cînd cîștigă o *megidia* și poate veni mai de vreme, pentru că nici-odată nu-l trage inima să mai muncească de cum s'a împlinit *megidia*.

Cînd am intrat în casa barcagiului, văzuiū în lumina lămpii un bărbat mai mult chel, cu mustața roșie, cu fața aspră a omului ce muncește mult.

— Și dimialui rumun! — îmi spune barcagiul, — dimialui Zianu.

— Care Zianu?

— Nepot lui Iancu Zianu.

Am privit atunci cu tot interesul pe acest pretins nepot al Jianului. Singurii ochii albaștri, aū o privire particulară, pătrunzătoare, mîndră parcă.

Poate că așa privia Iancu Jianu.

— Nu ți-e dor de România?

— E, cum să nu, dar tot am să vin odată.

Bine românește, nu ne putem înțelege. Nu știa lămurit ce împrejurări l-au adus de mic copil prin aceste părți.

— Și ce meserie faci?

— Croitoria».

Locuiește alătura cu barcagiul, ține două ajutoare, și, cînd n'are de lucru, trimete fumul din țigară pe fereastră, privind la grămada măreață a palatelor și moscheielor de peste Cornul-de-aur.

*

Am văzut aici o trupă de teatru, străină, foarte originală.

Se vestia publicul cu afișe mari, tipărite cu litere roșii, de culoarea singelui. Numele actorilor erau aproape de-a dreptul luate din vre-un tratat de zoologie. Anume:

Cesare Leonini,
Giovanni Lupano,
Graziella Tigretto,
Lucia Ursoli.

Directorul trupei, un anume Alfredo Felino, își avea portretul pe afiș, așa că oricine putea să observe că avea niște fălci de carnivor spăimîntătoare.

Pe scenă nu se auziau decît mugete, pași pripiti și fioroase clănțănituri de măsele.

În schimb, am văzut, tot în Constantinopol, un circ, tot străin, circul Bodman.

La circ, un orangutan, în frac, d'innaintea unui cerc de animale dresate, *umanisate* mai bine zis, ținea un fel de cuvîntări, prin semne bine înțeles, cu mișcări largi, cu întreruperi ca să-și așeze ochelarii sau ca să bea apă.

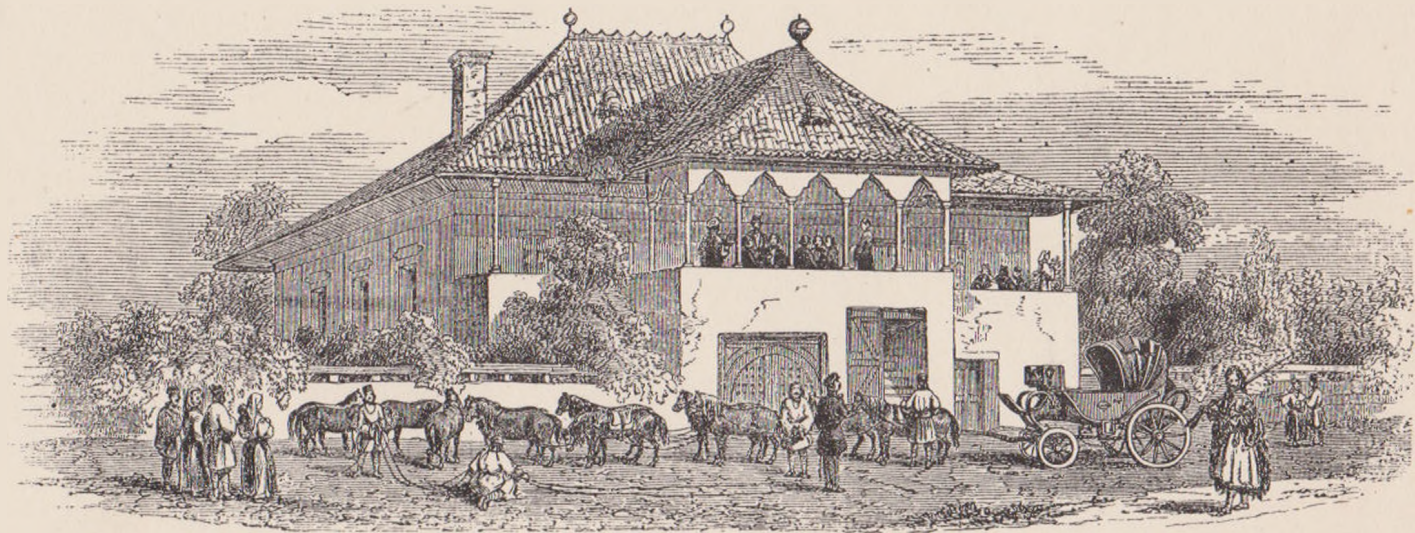
Nu știu, zău, care din cele două spectacole era mai degrabă pentru oameni decît pentru animale.

*

Vaporul care te duce la Prinkipo, e turcesc. Toată marea și toate albastrele împrejurimi muntoase din fundul zării, și ele toate sint

DE LA MĂNĂSTIRE (după Doussault).

CASA DE POȘTĂ (după același).

Supliment la «Sămănătorul», No. 8, anul V.

turcești. Turcii sînt stăpîni pe locurile acestea, dar nu și pe farmecul acestor locuri, căci ei n'au putut nici să li dea, nici să li iea nimic.

Am ajuns la debarcaderul insulei.

Am făcut un ocol de jur împrejur și m'am oprit la o cafenea cu mesele risipite pe supt molifții mirositori cari fac umbră rară pe toată insula.

Marea de Marmarà, de un albastru sever, se întinde pînă departe în fund, unde începe pînza mai deschisă a munților, iar de-asupra cerul, și mai deschis, în potolita culoare a albastrului de după amiazi.

În aceste locuri, nu știu de ce, un parfum de iubire te urmărește pretutindeni.

*

Am fost la Balucli, afară din oraș, la fintina rece unde izvorăște aghiazmă.

Întîmplarea a făcut să întilnesc aci părechea tinăra de pe vapor. Tinăra femeie se închina la icoana făcătoare de minuni, se ruga puterilor sfinte ca să i-l păstreze sănătos pe alesul inimii.

În urmă i-am văzut alături, stînd pe o piatră din cimitir, supt frunzele unui smochin.

Frușorii chiparoși ai cimitirului, nalți și severi, de un verde întunecat și sfînt, nu știau poate ce dor i-a adus, ca să-i viziteze. Nu dorul de chiparoși, ci dorul de dînsa, pentru că cimitirul are un farmec neînțeles pentru amorezați...

La plecare ne-am suit odată, fiecare pe cîte un măgar, după obiceiul de a călători de aici, și am luat cu toții drumul pietros de-alungul zidurilor lui Constantin Împăratul Bizanțului.

Am intrat apoi în oraș pe poarta ce a rămas din spărtura făcută de Mohammed al II-lea în zid, și la gara cea mai de aproape am luat trenul spre a ajunge mai curînd la Stambul. Căci orașul e întins, și sînt multe gări mici pînă la gara cea mare!

În vagon, firește, în această țară musulmană, despărțituri anumite numai pentru bărbați și despărțituri anumite numai pentru femei.

Trenul a plecat.

Casele mărginașe mărunte, zidite din pietrele istorice ale zidurilor și fortărețelor, ascund din cînd în cînd albastrul, plecat supt orizont, al Mării de Marmarà.

*

La Buiuc-Derè, nu ești la Constantinopol, dar ești pe același term fericit.

De pe terasa unui restaurant curățel, privesc cum albastrul Bos-

forului se increțește în valuri călătoare ce suspină lingă treptele de marmoră.

Cu fesul pe ceafă, cu broboane de sudoare pe frunte, adunîndu-și cu o mină margenile blusei ca să-și acopere pieptul gol și cu altă mină trăgînd de căpăstru măgarul, un Arab, căci Turcii nu par atît de inimoși, face semne desperate conductorului de tramvaiu să oprească.

— Effendi, dur, dur!

Tramvaiul s'a oprit în cele din urmă și, Arabul se apropie.

Limba care o vorbește el, nu e atît de lesne de priceput ca semnele care le face, și după semne pot crede că am înțeles destul de bine ce vrea :

— Domnule, eū sînt obosit și măgarul mieū asemenea ; dă-ni două bilete de tramvaiū la amîndoi

Conductorul pare a zice că nu se poate să li dea decît un bilet.

— Va să zică măgarul nu plătește nimic, merge pe degeaba? — pare a întreba Arabul.

— Ba nu merge de loc! — îi răspunde conductorul.

— Plătesc, domnule, plătesc și pentru dînsul. Nu mai poate nici el, e obosit. Vin tocmai de cine știe unde pe arșiță.

— Orî suie-te singur, orî lasă-mă! pare a răspunde conductorul, grăbit să termine odată.

— Stăi puțin, așteaptă. Dar de ce să nu meargă și măgarul?

— Pentru că e măgar! Și, zicînd așa, trase de curea pentru plecare.

Arabul rămîne un moment nedumerit, pe urmă se răpede după tramvaiū și apucă pe nefericitul conductor de un picior, pe cînd măgarul se gîtuie întinzînd funia.

Bietul conductor alunecase, dar cu o mină se ținea bine, pe cînd cu cealaltă căuta răpede alt sprijin.

Arabul însă nu-l slăbia și striga la el din toate puterile, scuturîndu-l de picior și adunînd lumea grămadă.

— Jos, dă-te și tu jos, nici tu să nu te duci, pentru că și tu ești un măgar!

E noapte.

De jos din cafenea, urc încet scările otelului, cu o pungă de piersică în mînă, — piersică mari, ce umplu aerul de miros.

Sînt multe, și la tot pasul întilnești pe stradă coșuri mari, cu felinarul alături, pe marginea trotuarului.

Turcul ți le cîntărește drept, și pe urmă mai pune pe de-asupra.

Ajung în casă, întunerec! Pun punga pe masă, și înnaintez încet să ridic storul din fereastră ca să pot găsi lumina.

Dar, cînd ridic storul, flăcări, numai flăcări : Constantinopolul ardea.
De spaimă mare, am scăpat storul în jos, și l-am ridicat iar, răpede.
De jos pînă sus, și cît puteai vedea în lături, roșul spăimîntător și
sinistru zbucnia în limbă uriașe, ce se ridicau și se rupeau în aer.
Flacările se înclinău, arătau parcă spre Răsărit, spre Asia...

Deodată văzuî pe casa vecină, în umbra zidului măi nalt de dincolo,
un om, și pe toate casele umbre negre, mișcîndu-se încoace și încolo
spăimîntate.

Apoi incetul cu incetul flacările se potoliră, neajutate de vînt.

(Va urma).

ION BĂRSEANUL.

CAIER BLÎND, RĂSFIRĂ-TE...

*Caier blînd, răsfiră-te,
Fir duios, înșiră-te,
Caier tainic, spune-le,
Nu uita nici-unele
Iar tu, dor, sporești-le
Să-mi urziți poveștile...*

*Nod de lacrimi, iar te urci
Firele să mi le'ncurci
Cînd așa de bine mi-î
Gîndului și inimii?
Ci le lasă că-î păcat
Cu cît tremur l-am veghiat
Pînă l-am văzut ales
Dintr'al nopților eres
Și din zilele de dor
Așteptatul drag fuior...*

*Orî de poate nu mai ai
Loc în suflet să mai stai,
Te desfă încet și vin'
Fără hohot, nici suspîn,
Ci în lacrimi dulci și moi
Scaldă-mi ochii amîndoi
Și le spală din lumini
Umbra orișicerei vini.*

*Caier blînd, răsfiră-te,
Fir duios, înșiră-te,
Caier dulce, spune-le,
Nu uita nici-unele,
Iar tu, dor, sporești-le
Să-mi urziți poveștile.*

ELENA FARAGO-FATMA.

CUGETĂRI

Nu discuta evidența nici dacă lumea toată n'ar înțelege-o; lasă-î s'o
descopere pe calea tăgăduirii lor.

*

Nu e vorba de cît timp ai născut o carte, ci de cît timp ai purtat-o.

*

Metafisica e o scară care nu se razimă pe pămînt și vrea să întreacă cerul.

X.

ALIMAN VOINICUL

— POVESTE —

(Urmare.)¹

Iar pe nări, urmărind pe Voinic și pe fată-sa, Ursul de fier vărsa foc mai amărnicit ca întâia oară, să-î mistuie de pe fața pământului.

Fugia și boul ce-î drept, dar ursul mai îl călca din urmă, că, de, boul era cu greutate în spate, iar ursul cu sloboda, mai sprinten. Aliman Voinicul se tîngu din nou boulu :

«Iar ne frige și ne arde, drăguțele bou,
Ce ne facem că ne-ajunge cînele de zmau!»

— Bagă mîna în urechea mea cea dreaptă; ai să găsești o cute. Iea-o și fă-î vînt în urmă, iar noi, innainte cu Dumnezeu!

Aliman făcu după statul boulu, iar, cum căzu cutea aceia jos, crescua din pămînt un munte strașnic de cremene, și era innalt, cît nu-î zăriaî culmea, plin de prăpăstii și tainițe fioroase. Da' ursul nu se mai gîndia el la de-alde astea, ci prinse a roade.să-și facă loc. Și rodea cu dinții lui de fier; iar, cînd scăpă la limpeziș, ei abia se mai zăriaî. Cînd băgă de samă ursul cît l-au lăsat în urmă și, de năcaz că-î oprise calea, fugia de par'că nici nu atingea pămîntul, cu gînd să li sfîrșească zilele de-acum, cu orice preț. Și urla mai strașnic ca furtuna ce răscolește codrul în miezul iernii, iar pe nări trimetea sulurî de foc, să-î dogorească și să-î facă numai scrum pe bieții băieți. Cît se jăluu boulu iarăși Aliman Voinicul :

«Iar ne frige și ne arde, drăguțele bou,
Ce ne facem că ne-ajunge cînele de zmau!»

Boul în vremea asta cam ostenise, și de aceia grăi către Aliman :

— Îți plac, voinicule, locurile pe aici? Vezi, alege-ți din ochi pe unde ți-a părea mai frumos, că eu mult nu mai pot ținea la drum de-acum. Pe urmă, vîră mîna în urechea mea cea dreaptă, că-î găsi acolo o năframă cusută cu floricele pe margine. Scoate-o binișor, iar, cînd vom ajunge prin locurile care ți s'or lipi mai mult de suflet, învrtește năframa pe de-asupra capului, înnapoi aproape de tot, iar innainte cît mai departe, să poți cuprinde loc mai mult. Dar nu sta mult la gîndurî, fătul mieu, că ne paște moartea din urmă!

Aliman Voinicul se uită peste cîmpiile și zăvoaiile negre, peste livezi și lunci inverzite, și erau Ținuturile acelea frumoase ca prin basme cum e acesta, de să trăiești acolo și'n veci să nu mai urăști. Trase bîsmăluța din urechea boulu și făcu după cum îl pusese la cale sătuitorul lui cel năzdrăvan. Cînd isprăvi de învîrtit năframa, izvorî pe loc o apă adîncă și lată de jur împrejurul

¹ V. N-rele 48, 50, 52, anul IV, și anul V, n-rele 2, 4, 7

pămîntului ce-l cuprinsese cu năframa, iar ursul, din goana cea mare, dădu în bot în apă, și se opri, că nu mai avea încotro dihania. Să bea apa, nici nu-i trecea prin minte, că doar cum să înghită el atîta apărie? Să treacă înnot, iar nu izbutia, că era greu, — urs de fier, ce vreî! se ducea la fund mai avan ca toporul; cît se așeză pe mal și-i curgeau ochii după prada care-i scăpase din gură, că, altă treabă mai bună, deocamdată nu-i ieșise în cale, și trăgea nădejde ca spinul de barbă. Dar ba, să se mai cîntească din loc; acolo îl înțepeni diavolul.

Pe malul cellalt, Aliman Voinicul se dădu jos de pe boi, împreună cu nevastă-sa, și-l sărutară pe boi și-i mulțămira cu lacrimi în ochi, că i-a scăpat de la moarte, și nu mai știa cum să umble împrejurul lui și să-l dezmeirde, de mare bucurie. Da' boiul nu-i lăsă mult să se alinte, că li zise:

— Eu sînt un boi năzdrăvan de cînd m'a lăsat Dumnezeu. Și iaca așa umblu eu pe fața pămîntului, vînturînd lumea, și moartea, — zice-se, mi-i prietenă, că mă ocolește. Da' acum vreau să închin și eu steagul, unde m'am săturat de trai ca de o buruiănă rea, că doar nu-i ceva acătării și viața asta! De aceia, tu voinicule, hai încoace după dîmbul acesta, c'am să-ți destăinuesc ceva, și nu-i bine să știe femeia toate ale bărbatului!

Aliman Voinicul își lăsă nevasta, și plecă după boi. Cum se văzură singurei, boiul îi grăi din nou:

— Pleacă-te jos, Făt-frumos, și scoate o bărdiță de supt copita mea; iar cu bărdița mi-i atinge ușurel în frunte cu tăiușul. Eu m'oiu desface în două părți; tu să dezbați coarnele, iar leșul să mi-l îngropi la tulpina vre-unui plop, dragul mieu. Pe urmă să suflă în cornul stîng, c'au să răsară patru cîni, și-au să te ajute cînd ți-o fi mai greu, voinicule; iar, de-i suflă în cornul cel drept, se va face un palat măiestrit și frumos, ca și Ținuturile pe care ți le-ai ales, să trăiești și să huzurești de bine într'însul. Dar mai ales cîni, fătul mieu, să nu-i deosebești de tine, și să-i păstrezi ca pe ochii din cap. Să nu li zici nici măcar: dă-te mai încolo, că ei vor fi lumină pentru viața ta, cînd va fi învăluită de pînza cea neagră a primejdiei. Unde vor avea ei plăcere să șează, acolo să-i lași; de s'or sui pe zestre, de s'or urca pe cuptor, tu nimica să nu li bănuiești, doar cîni sînt năzdrăvani ca și mine, și n'or face ei aceia de florile mărului.

Acuma na și năframa asta fermecată: în ea îți stă toată puterea și paza ta asupra ursului. Să nu care cumva s'o scapi în ghiarele femeii, că ți-e viața în cumpănă. Da' s'a face neagră cum îi tăciunele, cînd te-or mai răbda și pe tine treburile, ce-i a te răpède în marginea apei, s'o clătești puțintel! Așa să faci după cum te-am învățat, prea-iubitul mieu Făt-frumos, că, de-i nesocoti vorba mea, tu te-i căi, iar nu eu. — Și tăcu boiul după aceia.

Aliman Voinicul căută supt copită și găsi o bărdiță mică cu tăiușul de criță, și așa de mică cît încăpea supt copita bouului. Lui nu-i prea venia la socoteală să dea în boi, să-l omoare, că doar îi scăpase zilele, și apoi prinsese o dragoste de boi, nu se mai putea despărți parcă de dînsul; dar vez că așa era vrerea bouului, și el n'are încotro cîrni.

Cînd îl atinse pe botu cu barda în frunte, se desfăcu pe dată în două părți; pe urma săpă la tulpina unui plop învecinat, și-l dădu în pămînt supt un copac, să stea la umbră, să nu-î ardă soarele țărîna de pe mormînt. Iar coarneau nu le înmormîntă, ci suflă asupra celui drept, și deodată răsăriră înaintea lui patru cîni frumoși, trei mai suletnici, iar unul mai trupeș, mai ciobănos. Și-î boteză Voinicul nostru așa: pe cel mai mic, Ușurelul Vîntului, pe altul, Vede, pe cellalt, Aude, iar pe cel mai mare, Greul Pămîntului.

Maî suflă și peste cornul cel stîng, și așa parcă vrăjise cineva, că răsări fără veste, — de unde? Dumnezeu știe de unde, — un palat în totulul tot numai din lespezi de marmoră albă ca și crida și cu luciū de făceau ape, ape; iar geamurile erau scrise cu felurite minunății de chipuri și drăciū. Ei intrară înăuntru și găsiră toate rînduite la locul lor, ca la o casă de om gospodar; nimic nu da greș, ca la o căsnicie bine întemeiată. Iar pentru Bun Galben era, maî de o parte, un grajdū de zid cu uluc și corlatie împletită, că-î mergea și lui de cînd binele.

* * *

Ei trăiau acolo în pace, nesupărați de nimeni, ca doi tineri însurăței: numai atîta îi mîncea, că era mare pustietate, de n'aveau cu cine schimba o vorbă, două.

Ea directica prin casă, țesea pînză de in, pregătia bucate; el se ducea la vînațoare, cum era treaba lui, prin cei codri îndepărtați, vinînd fel de fel de pasări și altfel de vînat, și se întorcea tocmai seara tîrziu, numai apă și obosit ca vaî de el, iar calul lui încărcat cu tot soiul de vînat, cît se îndoia sărmanul dobitoc supt greutate.

Într'o dimineață, plecă iar, și străbătu cît putu maî adînc prin codri pe-o potecă îngustă, că ochide din depărtare un arbore înalt ce de abia i se zăria virful. Cum poposi în preajma lui, se apucă să lucreze la dînsul. Mări, vrea să-și sape o scară, doar s'a putea aburca pînă sus; de aceia venia în fiecare zi și scobia cite-o scară de jur împrejurul copacului, că voia să se urce în virf, să se uite prin cea lume, că așa-î era lui drag. Făcuse o sută nouăzeci și nouă de scări, ca să izbutească a se urca pînă sus, și acum se ducea în fiecare zi de dădea ocol pămîntului cu ochii, ca un vultur din văzduhurile cerului. Cîtu-î ziulica lăsată de Dumnezeu, el acolo își făcea veacul, și nu l-aî fi scoborît jos din copac pe nimica din lume; — că, vezi dumneata, de sus astfel s'arată lumea, nu strîmtă și îngustă cum o vezi de jos. Maî ales că în spre soare se zăriaū niște mori zmeiești, departe, departe foarte, și erau douăsprezece la număr, că el le socotia în fiecare zi, și se chitia, se chibzuia, cum ar face, cum ar drege, să pună mina pe dînsule.

Îi căzuse omului la inimă și, cu cîtă voie rea, începea să coboare scările cînd da soarele 'n asfințit și venia vremea să se intoarne spre casă. Venia în toate zilele cu noaptea 'n cap și s'arăta la palat tocmai seara în aprinsul luminărilor.

În vremea asta, femeia lui ședea singurică ca un cuc, că i se urise și ei de atîta ședere în pustiū. Într'o zi, mîntuind celelalte trebî, se duse la marginea

bălții, să moaie niște rufe, că nu spălase cam de multă vreme. Cum zolia ea un ștergar în albie, numai iată că aude un glas ce venia din spre apă, un glas jalnic și plin de rugă. Când ridică capul, ce să vadă: Pe malul cellalt ședea ursul pe brînci și se uita cu jînd spre palat; numai cit nu muria inima într'insul, că toate le vedea cu ochii, dar nu avea nici-o putere, proclétul.

El, cînd o văzu că se uită spre dînsul, zise:

— Draga tatei, cum îmi ești tu vrăjmașă mie, că doar eu te-am crescut și te-am făcut mare, și ți-s părinte; cum poți suferi să mă usuc din picioare de dorul tău?

— Apoi de, tată, ce pot să-ți fac? răspunse ea, că și eu îmi afurisesc ceasul în care m'am născut, de-am fost blestemată să trăiesc cu pustiul în casă. Că el pleacă de mîncate și se întoarce pe întunec, și așa face în toate zilele; iar eu torc într'un caier viața mea cea chinuită și fără de noroc, și printre fire îmi depăn zilele una cîte una, și nimica nu înțeleg din ele!

— Fetița mea, dacă ți-i milă de părintele tău, trimete-mi trei fire din păru-ți pe valurile ape; că apa s'a legăna de vînt, și firele or luneca încetisor pînă la mine!

Fata îl ascultă. Smulse trei fire de păr din cosița ei, și le aruncă pe fața netedă a ape. Vezi, ursul dracului, voiă să-și facă o plută s'o înnoade frumos la capete cu cele trei fire de păr și să treacă cu ea peste baltă. Dar Dumnezeu nu-i ajută, că stîrni o boare de vîntisor de la dînsul în spre fie-sa, cit nu puteau firele să se depărteze de la mal, oricît se silia dînsa să le mîne. Ursul, numai cit nu plesnia de necaz, dar ce putea să facă el împotriva voinții lui Dumnezeu?

Dacă văzu că cu firele n'a putut-o scoate la capăt, zise iar fetei:

— Copila mea cea bună, dacă ai mai face ce te-aș învăța, ai scăpa și tu de urît și m'ai mîntui și pe mine de pedeapsă, că stau aici nemișcat de atîta vreme și mi-a trecut os prin os!

— Da ce pot eu să mai fac, dragă tată? îl întrebă ea.

— Iaca ce să faci, pușorul tatei. Cînd a veni el desară acasă, tu pe furiș să-i cauți în buzunar, și ai să găsești într'insul o basmă neagră; s'o ștergi de acolo, iar în locu-i să pu aița, albă. Mine dimineață, cum și-a lua drumul spre codri, tu să alergi ca s'o spelî în apa asta!

Fata viri în cap tot ce o învăță tatăl ei, își luă albioara cu rufele pe umăr și plecă în spre casă, să gătească ceva de-ale mîncărei, că s'apropia sara, și ea nici focul nu-l ațîțase. Nu trecu mult, și sosi Aliman Voinicul călare pe Bun-Galben și cu ciniu lui cei iubiți, iar nevastă-sa îl întîmpină la scară cu fața zîmbitoare, și-i mîngîie murgul pe frunte, iar pe dînsul îl întrebă de sănătate și cum a petrecut la vînătoare. El nu băgă de samă, minte împainjinită, că ea umblă cu gînduri rele asupra lui, că doar o femeie tînără s'alătură de om ca lipitoarea și face din el ce-or îndemna-o gîndurile ei sprîncare și voia neînduplecată a diavolului; — așa zău, măi fraților! Că nevasta lui era un fel de miță blindă-zgîrie rău, era taler cu două fețe.

(Va urmă.)

VIRGIL CARAIVAN.

HELIOGABAL

*Potoș de flori încep de sus să cadă
Și praf de aur ninge-ușor pe cale!
Încet, încet, în sunet de chimvale,
Trec cai și cară 'n molcomă grămadă...*

*Și'n jur norodu-î tot cuprins de iale,
Ridică pumni și mulți se ieau la sfadă:
— Pe-un împărat în fuste stau să vadă,
În mijloc de eunuci pășind agale!...*

*Și iată pietre'ncep acum să zboare,
Dar pretorienii au sărit în clipă
Și'n sînge'neacă gloata birfitoare...*

*Iar Cesarul norodul în risipă
O clipă l-a privit prin albu-î mască:
— Ce dobitoci!... — șoptește el și... cască.*

I. M. MARINESCU.

CRONICĂ

«Roadele milei creștinești», editată în Cluj de protopopul Dăianu, e expunerea silinților ce s'au făcut în Italia de un om milostiv pentru creșterea copiilor părăsiți și a celor cari-și au părinții prin temnițe. Autorul, al cărui stil l-a îndreptat păr. Dăianu, e un nenorocit de preot român care zace și el în temniță pentru păcatele ce le-a făcut, ispitit de iubirea banului, și care acum se pocăiește și prelucrînd o asemenea carte de iubire din punct de vedere științific. E interesant să se vadă cum în unele cazuri măcar creșterea învinge fatalitățile fiziologice, ursita întipărită în țesătura oaselor și în apăsarea creierului de unde pleacă lumina și întunerecul, binele și răul.

Cartea cuprinde și o învățătură. La noi copiii născuți în închisoare și copiii mărunței ai mamelor închise se tîresc în grozavul mediu moral al temniței. Și eu am văzut astfel de nenorociți la închisoarea de femei Plătăreștii de lângă București. De alminterea îngrijirea sufletului osîndiților înșii nici n'a început într'o țară de milă și de omenie cum e, în ce privește poporul, a noastră.

Lucrarea are de sigur o culoare catolică, dar aceasta n'o poate înde-

părta de atenția tuturor celor ce au simț pentru durerile omenirii. S'o iea și d. Gr. Tocilescu : despre d-sa, ca visitor al Institutului, e vorba la p. 185, unde se zice : «un domn nobil, cu o figură venerabilă». Cu această ocazie se arată și ce a scris pe albumul Institutului d-na Smara. Recomandăm deci pp. 185—6 specialiștilor.

*

Ceia ce prevedeam s'a întimplat. Moldovenii intransigenți de la Iași, au închinat steagul «Arhivei», înaintea personajului ciudat pe care li-l trimete Muntenia, prin operații de cluburi, ca profesor de slavonește : ilustrul cugetător Ilie Bărbulescu. Da, Ieșeni și l-au făcut director la «Arhiva». Ce scrie acolo, cine nu-și poate închipui¹? Sint curios însă să văd care va fi atitudinea, nu șoptită, ci declarată, tipărită, a oamenilor deștepți, culti și cumintți din Iași, membri ai societății ce scoate «Arhiva», față de rușinea ce se face revistei lor.

Încă o lămurire : domnul acela zice că «Sămănătorul» i s'a trimes. El s'a trimes vechii «Arhive» și nu se va trimete «directorului» celei nouă.

*

În «Economia națională», XXX, nr. 1, d. Stoianovic propune introducerea «agriculturii în armată». De altă părere e căpitanul Sturdza în n-rele trecute ale revistei noastre.

*

În «Făt-Frumos» d. Cuza își mîntuie expunerile despre «Naționalismul în artă». Pe lângă o foarte avîntată poezie de Corneliu Moldovan, *Dunărea*, se dau și două schițe bune.

*

«Pagini de istorie» se chiamă broșura în care d. Haret, fostul Ministru de Instrucție Publică, pune în comparație ceia ce a făcut pentru învățămînt, în ceia ce privește legile și regulamentele (și administrația și spiritul își au însă rostul lor și marele lor folos), partidul d-sale și partidele cealalte. D. Haret e un om prea îngrijit și precis pentru a se pune la îndoială tabelele sale comparative. Dacă broșura este salutată cu bucurie de presa liberală, mulți vor primi-o cu o oarecare mîhnire pentru punctul de vedere din care pleacă. Partidele n'au în ele o putere magică, și la noi ele sint și cu totul lipsite de program. Ce s'a făcut bun în anii din ur.nă s'a făcut prin vederea limpede, hărnicia și integritatea personală a autorului broșurii de care e vorba. Avea de sigur și partidul liberal destui «frunțași» în stare să facă atîta haos cît se face din altă parte,—ceia ce provoacă scrisele de astăzi ale d-lui Haret. Și a trebuit să fie autoritatea d-sale pentru a împiedeca pe unii funcționari liberali din chiar Ministerul d-sale de a face mai multe încurcături decît le-au făcut.

*

¹ E păcat de cîte un articol bun, ca acela în care d-ra Carcalechi semnalează un roman al lui Ion Ghica, sau de notele asupra vechiului teatru român de d. Teodor Burada.

A mai apărut, supt iscălitura dd. Bianu și Caracaș, o broșură din *Catalogul manuscrisurilor Academiei Române*. De o bucată de vreme, acest catalog dă tot mai mare loc lămuririlor asupra edițiilor și a cărților de ajutor, ceia ce e foarte bine. Din ce în ce mai mult aceste indicații se îmbogățesc. Indicații complete chiar se întilnesc cu privire la unele manuscrite.

*

Iarăși primim cereri de cărți, de la unele biblioteci din provincie. Încă odată răspundem că celui ce face darul nu i se poate pretinde să-l și trimeată. Dacă bibliotecile oferă garanții, să însărcineze o librărie din București a strînge cărțile și a le trimite pe socoteala celor dăruți.

*

N-1 1 din acest an al revistei aromânești *Lumina* spune că vechea «administrație» (redacție) ținea manuscriptele în ladă, că nu se îngrijia de mersul regulat al publicației și că a înstrăinat de dinsa pe toți învățătorii, colaboratorii ei obișnuiți. Acuma avem, în locul d-lui Arginteanu, ca director pe d. Dumitru Cosmulei. Cel puțin acesta va face mai puțină... erudiție, de care înțelege oricine cită nevoie au bieții oameni cari prin acele sate risipite între dușmani vrea să cetească și cite ceva în «dialectul» lor. Numai tot cu pază la tipăritul «poesiilor» în românească noastră de la Dunăre.

*

O splendidă poezie de Goga deschide n-1 de 1-iu Februar al «Luceafărului» care mîntuie cu aceiași mare putere și duioșie povestea, scrisă de Agîrbiceanu, a feciorului de popă care era să se înstrăineze. Se publică o inimoasă conferință despre Unirea principatelor de d. V. Pirvan.

*

D. Léo Claretie, care a mai fost pe la noi, anul trecut, vine acum pentru mai multe săptămîni, și anunță, prin așșuri mari lipite pe ziduri, șirul de conferințe despre literatura francesă pe care are de gînd să le ție. D. Claretie e un tînăr, al cărui unchiu are o notorietate literară în Paris. D-sa e — cum spune așșul — «normalian» (fost elev al școlii normale din Paris) și doctor în litere (aceste titluri le are și compatriotul, întru cînta conaționalul nostru d. Pompiliu Eliade). Cu aceste merite, d. Claretie va avea de sigur înaintea sa un public la care nu poate rîvni nici cel mai bătrîn dintre scriitorii noștri cei mari.

Conferințele se țin la Institutul Pompilian, a cărui îngrijire pentru creșterea națională francesă a elevelor ce i se încredințează e, cum se vede, nemărgenită. N'am știință de conferințe cu privire la istoria și literatura romînă care să se fi ținut acolo.

*

«Chestiuni pedagogice» de d. Toma Dicescu, directorul liceului din Buzău, e o culegere de discursuri ocazionale și de rapoarte. Pe p. 39 și urm., autorul resumă o interesantă călătorie în Bosnia, făcută de un inspector și director cum îi are Germania.

N. IORGA.